RELIGION I DANSKE NGO PROJEKTER RETTET MOD UNGE I SYD:

Udfordringer og Opfordringer

BAGGRUNDSPAPIR

Udarbejdet af Catrine Christiansen for Børne- og Ungdomsnetværket

Januar 2012

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD V/ BØRNE- OG UNGDOMSNETVÆRKET 3

INTRODUKTION: RELIGIONS ROLLE I UDVIKLINGSBISTAND 4

FOKUS: UDF0RDRINGER BLANDT DANSKE NGOer 5

CASES 7

1. PRÆSTER OG PRÆVENTION: HIV FOREBYGGELSE OG REPRODUKTIV SUNDHED, UGANDA 7

2. UNGDOM MED OPGAVE: MISSION OG SOCIAL INKLUSION AF HIV SMITTEDE KVINDER, INDIEN 9

3. RELIGION OG BØRNS RETTIGHEDER: FORTOLKNINGER OG FORHANDLINGER, UGANDA 11

4. RELIGION: DEL AF KONFLIKT OG UDGANGSPUNKT FOR FORSONING, PALÆSTINA 13

AFRUNDING 16

TILGANGE 16

UDVIKLINGSPOTENTIALER 16

ANBEFALINGER TIL NETVÆRKET 17

TAK TIL

Carsten Brinkmeyer, Danmission, og Sarah Gerding, MENA koordinator, for aktiv mødedeltagelse.
Birgitte Stieper og Karen Swartz Sørensen, DMR-U, Susanne Kirk Christensen, Red Barnet, og Mia Lund Sørensen og Jacqueline Bryld, Sex & Samfund, for også at bidrage med cases.
Børne-og Ungdomsnetværkets koordinatorer Annemette Danielsen og Camilla B. Randrup for godt samarbejde.

FORORD V/ BØRNE- OG UNGDOMSNETVÆRKET

Religion spiller en radikalt anden rolle i mange udviklingslande, end den gør i Danmark. Mange danske NGOer baserer sig på sekulære principper om adskillelse af arbejdet med rettigheder og religion. Religion er derfor generelt fraværende i NGOers projekter i Syd. For mange unge mennesker i udviklingslande spiller religion imidlertid en mere central og synlig del af deres almene liv og virke, og religiøse organisationer udgør for mange unge en del af deres sociale netværk.

Børne-og Ungdomsnetværket ønsker med dette baggrundspapir at skabe opmærksomhed omkring spørgsmålet vedrørende religions rolle i danske NGO projekter, der retter sig mod børn og unge i Syd. Baggrundspapiret sætter fokus på hvilke fordele, men også udfordringer, der er ved at samarbejde med religiøse organisationer og inddrage religiøse perspektiver i projektarbejdet i Syd.

I efteråret 2011 arrangerede Børne-og Ungdomsnetværket et møde for en række medlemsorganisationer, hvor fire tematikker for dette baggrundspapir blev identificeret i samarbejdet med antropolog Catrine Christiansen. Der var interesse blandt medlemmerne for at fokusere på religion i forhold til de følgende tematikker: HIV forebyggelse, konfliktløsning, rettigheder, og køn og social inklusion. Indenfor hver tematik tages udgangspunkt i en konkret case, som viser, hvordan religiøse perspektiver har været en faktor i at (dele af) et projekt er lykkedes. To af disse cases kommer fra sekulære organisationer, og to cases kommer fra trosbaserede organisationer. Alle fire cases taler til den sekulære udfordring: hvordan kan danske NGOer inddrage religiøse perspektiver i udviklingsprojekter i Syd?

God fornøjelse!

På vegne af Styregruppen for Børne-og Ungdomsnetværket

Marianne Bo Paludan
Formand for Børne- og Ungdomsnetværket

INTRODUKTION: RELIGIONS ROLLE I UDVIKLINGSBISTAND

Der er i de senere år opstået en interesse for hvilke roller religion spiller i den internationale udviklingsbistand. Hvor religiøse organisationer tidligere har været anset for at være konservative og bagstræberiske, så bliver de i stigende grad set som relevante udviklingsaktører.

Indenfor feltet omkring børn og unge er betydninger af religion særligt relevante, da religiøse organisationer er centrale i socialt arbejde og uddannelse i mange udviklingslande. Desuden har AIDS epidemien øget synligheden af religiøse organisationer, både i forhold til at definere 'korrekte' budskaber i forebyggelsesprojekter og til at yde omsorg for HIV-smittede og deres børn. Denne synliggørelse har været med til at skabe interesse for, og problematisering af, hvordan religiøse ideer og organisationer påvirker børn og unges liv i Syd.

Udover at religiøse organisationer formidler megen udviklingsbistand, så er de vigtige sociale institutioner, som fattige mennesker har tillid til. I løbet af de senere år har det religiøse landskab imidlertid forandret sig i afrikanske lande, og her har unge mennesker været afgørende for spredning af kristne og muslimske bevægelser. For unge mennesker er religion ofte del af deres identitet og sociale netværk.

Kort sagt, så har mange udviklingsprojekter med religiøse dimensioner unge mennesker som målgruppe, og for mange unge i Syd er religion del af deres almene liv. Til trods for denne gensidige interesse, så rejser den voksende sammenvævning af religion og udviklingsprojekter rettet imod børn og unge nye spørgsmål om hvordan, hvorfor, hvornår og med hvilke resultater dette arbejde udføres.

Der er grundlæggende tale om to typer af Nord NGOer: trosbaserede og sekulære organisationer. Det er vigtigt at differentiere mellem forskellige typer af begge former for organisation, og at være opmærksom på at blandt de trosbaserede organisationer kan religion spille markant forskellige roller. For eksempel er udviklings- og velgørenhedsarbejde tæt forbundet med mission i nogle organisationer hvorimod for andre er den religiøse identitet primært en del af organisationens værdigrundlag.[1]

I forhold til de trosbaserede organisationers arbejde med unge i Syd er nogle af de centrale spørgsmål: hvordan implementerer trosbaserede organisationer rettighedsbaserede projekter for unge i Syd? Hvordan kan dialog imellem unge i religiøse organisationer være med til at løse konflikter, hvor de stridende parter bruger religiøst-baserede argumenter? Hvilke positioner har unge i forskellige religiøse organisationer, og hvordan påvirker udviklingsprojekter de unges position overfor voksne og ledere? Hvordan påvirker deltagelse i et udviklingsprojekt, som en religiøs organisation implementerer, unges religiøse identitet og tilhørsforhold?

Og hvordan kan sekulære NGOer, der distribuerer kondomer via ung-til-ung formidlere med henblik på at forebygge HIV smitte, samarbejde med religiøse ledere, der agiterer for seksuel afholdenhed før ægteskab? Hvordan kan unge, der er aktive i konservative religiøse fællesskaber, fungere som ung-til-ung formidlere af liberale ideer omkring familieplanlægning og seksuel trivsel?

---

[1] Se 'Samarbejde med trosbaserede organisationer: Kommentarer og litteraturhenvisninger' udarbejdet af Marie Juul Petersen 2010 (mape@diis.dk) og 'Faith-Based Organisational Development (OD) with Churches in Malawi' af Rick James (2009), INTRAC, Praxis Note nummer 47.

Hvilke betydninger har det for implementering af børnerettigheder at den lokale partner - og den lokale kontekst som sådan - forstår rettigheder ud fra religiøse ideer? Hvordan griber det ind i selve partnerskabet mellem en dansk sekulær NGO og en lokal partner, når denne partner er religiøs?

Danske NGOer - både trosbaserede og sekulære - arbejder gennem partnerskaber og det er her at problematikker og tematikker omkring religions betydning bliver synlig. Enten fordi Syd-partnere er mere eller mindre prægede af religiøse perspektiver – selv i sekulære organisationer kan ansattes personlige overbevisninger spille ind på projektarbejdet - eller fordi målgrupperne i de fleste tilfælde er religiøst orienterede. Det er i ønsket om at lave udviklingsprojekter, som er relevante for lokale partnere og målgrupper at danske NGOer ikke kan undvige spørgsmål omkring religion. Det er simpelthen ikke muligt at lukke øjnene for at religion er en væsentlig faktor i den lokale kontekst - som tro/værdier, autoriteter, og organisationer. Lukker man øjnene, så berøver man sig selv for vigtig viden i at bidrage til udviklingsprocesser i Syd.

En væsentlig årsag til at religion endnu ikke er særlig synlig blandt danske sekulære NGOer - for eksempel i form af diskussion i de faglige netværk eller i udarbejdelse af politikker om hvordan organisationer vil arbejde med denne faktor i udviklingsarbejdet - er Danidas krav om ikke at støtte religiøse og politiske organisationer. Dette donor krav har været med til at vi i Danmark har været længere tid om at tematisere religion som en del af udviklingsarbejdet end andre nordiske og europæiske lande. Forhåbentlig vil denne indledende tematisering af religions betydning i forhold til danske NGO projekter rettet mod unge i Syd bidrage til at bryde 'tabuisering' af religion blandt NGOer i Danmark.

FOKUS: UDF0RDRINGER BLANDT DANSKE NGOer

'Religion' kan referere til *organisationer* (religiøse organisationer såsom kirker med fællesskab imellem medlemmer og religiøse udviklingsorganisationer såsom Caritas), til *ideologi*/tro/værdier, eller til religiøse *ledere*/autoriteter.

Indtil for relativt nyligt var det primært de trosbaserede organisationer, der satte betydningen af religion i tale blandt danske NGOer. Den begrænsede interesse blandt sekulære NGOer skyldes formentlig særligt to forhold:

• Opfattelse af religion som en del af privatsfæren:

I Danmark er religion primært en del af privatsfæren og det bliver ofte problematiseret når religiøse ledere/organisationer optræder i det offentlige rum.

• Opfattelse af religion som en hindring for udviklingsarbejde:

Religiøse organisationer bliver ofte anset for at være konservative og bagstræberiske.

Hvor religions rolle i Danmark medvirker til at mange danske NGOer arbejder ud fra en forestilling om at religion kan indkapsles til særlige rum, såsom privatsfæren, og derfor ikke anser det som nødvendigt at forholde sig til religion som en faktor i samfundet, så kan opfattelsen af religiøse organisationer som konservative betyde at danske NGOer søger at undgå religion som en faktor i implementering af udviklingsprojekter.

Dette initiativ sigter derfor imod at skabe en opmærksom blandt danske NGOer omkring religions betydningsfulde rolle i udviklingslande og i udviklingsarbejde:

• Religion som vigtig aktør i det offentlige rum:
I mange lande i Syd har religiøse organisationer været med til at skabe det offentlige rum (også efter landene blev uafhængige fra de europæiske kolonimagter) og religiøse ledere er stadig betydningsfulde autoriteter i det offentlige rum. Dette gælder for alle niveauer af samfundet.

På det nationale plan er religiøse organisationer for eksempel vokale kritikere af samfundsanliggender såsom politiske valg, anti-korruption og social retfærdighed samt med til at koordinere den internationale bistand til HIV/AIDS programmer. Desuden er religiøse organisationer afgørende for velfærd og socialt arbejde i mange udviklingslande, særligt skoler og sundhedsfaciliteter. Eksempelvis er over halvdelen af alle sundhedsfaciliteter i nogle afrikanske lande forvaltet af religiøse organisationer.

På det lokale plan er kirker og moskeer, udover at være rum for tilbedelse og andre former for rituel handling, platform for information om tiltag indenfor den offentlige sektor - eksempelvis om opgradering af en lokal sundhedsklinik til hospital, opfordring fra regering om at unge skal vælge en håndværks- fremfor en akademisk uddannelse for bedre at sikre sig fremtidig beskæftigelse, eller opfordring fra distriktet om at unge skal registere grupper, som kan tage del i arbejdet med at forebygge HIV smitte blandt unge.

Kirker og moskeer er også rum for mobilisering af vælgere og nogle steder er det eneste sted hvor unge har adgang til at observere lokal politik i praksis. Endelig er religiøse organisationer blandt de første til at informere lokalbefolkning om nye udviklingsprojekter og eksempelvis opfordre folk indenfor en målgruppe til at blive del af et projekt.

Religiøse organisationer er betydningsfulde for udviklingsarbejde idet de:
- formidler megen udviklingsbistand.
- mange fattige mennesker har tillid til religiøse ledere og religiøse organisationer (se for eksempel World Development Report: Voices of the Poor 2000/2001).
- er tilstede i rurale områder, også der hvor andre NGOer ikke er.
- har infrastruktur der forbinder græsrodsniveau med både nationale og internationale niveauer.
- danner sociale fællesskaber af permanent karakter (består over generationer).
- bygger på ideologier, der kan være relevant i enhver situation af et menneskes liv.
- står for opdragelsen af børn og unge i Afrika i forbindelse med blandt andet dåbsoplæring, konfirmationsundervisning, søndagsskole, samt (ofte obligatorisk) før-ægteskabsrådgivning.

CASES

Hver case giver en kort introduktion til det enkelte projekt, beskriver hvordan religion blev en del af projektet og organisations læring af at inddrage religiøse perspektiver. Denne læring er præsenteret i *opfordringer* - hvad har organisationen lært af at inddrage religiøse perspektiver i lignende udviklingsprojekter - og i *udfordringer* - hvori bestod de centrale udfordringer ved at samarbejde med religiøse organisationer i et NGO projekt. Hver case runder af med en overvejelse om hvordan organisationen vil inddrage religiøse perspektiver i sit fremtidige arbejde.

1. PRÆSTER OG PRÆVENTION: HIV FOREBYGGELSE OG REPRODUKTIV SUNDHED, UGANDA

I 2005 startede Sex & Samfund og deres lokale samarbejdspartner, Reproductive Health Uganda (RHU), et projekt i byen Mbarara der dels handler om at opfordre unge til en sund adfærd gennem bl.a. oplysning om hiv og reproduktiv sundhed og rettigheder og dels om at påvirke de lokale beslutningstagere til at tænke unge løsarbejders problemer ind i deres planlægning og budgetter.

Projektet uddanner unge løsarbejdere (15-29 årige) til at fortælle andre unge om sexsygdomme, heriblandt hiv, og hvordan de bedst kan undgå smitte og at blive uønsket gravid. Ung-til-ung formidlere oplyser om hiv og reproduktiv sundhed, demonstrerer korrekt brug af kondomer, uddeler kondomer og informerer om RHUs sundhedsklinik og ungdomscenter. Desuden rådgiver de andre unge i forhold til det at være ung og om sunde parforhold.

Religion - betydningsfuld i de unges liv og lokalsamfundet

I løbet af Fase 1 blev det tydeligt, at den unge målgruppe er aktiv i kirker og moskeer og at de religiøse fællesskaber har stor betydning i lokalsamfundet. Det blev også klart, at mange religiøse ledere var skeptiske overfor projektet, særligt anbefalingen til unge om at bruge kondom, da de opfatter brug af kondomer som en opfordring til at have et seksual liv før ægteskab og i stedet agiterer for, at unge mennesker er seksuelt afholdende indtil ægteskabet. Der blev arbejdet med religiøse ledere i fase 1, men det var ikke en del af projektstrategien.

Med henblik på at skabe forståelse blandt 'modstandere' og involvere alle vigtige lokale aktører i projektet, blev inkludering af religiøse ledere skrevet ind i projektdokumentet for Fase 2. Projektet valgte at bruge følgende tre aktiviteter til at involvere ledere fra de mange forskellige kirker og moskeer i Mbarara:

1) *Mobiliseringsmøder* i 'communities': Ung-til-ung formidlere opfordrer kommunale ledere, unge, organisationer, og præster og imamer til at deltage i /støtte op om projektet ved at holde informationsmøder.
2) *Sensitation workshops*: deltagere, bl.a. religiøse ledere, får mere uddybende viden om projektet.
3) *Årlig stakeholders workshop*: projektet fremlægger og diskuterer de afholdte aktiviteter fra det foregående år samt planer for det kommende år med kommunale ledere og aktører indenfor sundhedssektoren, heriblandt religiøse ledere.

Ved at inddrage præster og imamer som del af lokalsamfundet, formidlere af viden og udbydere af sundhedsydelser, er religiøse ledere blevet mere positive overfor projektet (midtvejs-evaluering i 2011). Denne udvikling er understøttet af projektets indflydelse og positive omtale i lokalsamfundet. Dette har givet ung-til-unge formidlere mulighed for i nogle kirker at opfordre folk til at kende deres HIV status og lave VCT på kirkens område.

Opfordringer

Fælles planlægning: Inddrag religiøse ledere på lige fod med andre lokale organisationer og myndigheder for at skabe lokalt ejerskab af projektet.

Bearbejde negative holdninger via inddragelse: Selvom religiøse organisationer er baseret på en troslære (eller en religionsbaseret etik), så kan det være muligt at skabe en positiv holdning til et projekt, der går imod nogle dele af troslæren. Dette er blandt andet fordi religiøse ledere ikke kun forholder sig til deres medlemmer ud fra troslære, men som mennesker de er interesseret i lever. Det er muligt at bearbejde holdninger ved at give 'modstandere' information og inddrage dem i aktiviteter, hvor de kan se, at det giver mening for den unge målgruppe at deltage, og det bidrager positivt til de unges liv.

Fællesnævnere og respekt for hinandens holdninger:

- Tag udgangspunkt i fælles interesser for f.eks. at forbedre unges adgang til sundhedsydelser.
- Respekter hinandens holdninger og samarbejd om det, som man kan være enige om. I Uganda, hvor der er kultur for kun at sætte konflikter i tale når det er absolut nødvendigt, så har det fungeret med ikke at konfrontere de forskellige holdninger til centrale dele af projektet, eks. kondombrug.
- Afstå fra at forsøge at 'omvende' den anden part.
- Benyt en kirkes faciliteter til aktiviteter såsom VCT for at nå ud til en målgruppe og accepter begrænsninger såsom at VCT på kirkens jord ikke kan indeholde distribution af kondomer.

Udfordringer

Diskutere unges seksualitet før ægteskab: Det har vist sig at være svært for projektet at få religiøse ledere i tale og mere positive overfor at unge har en seksualitet før ægteskab. Det er relevant her at nævne, at hvor det kan være svært for sekulariserede organisationer at diskutere med religiøse ledere, blandt fordi de ofte går i forsvarsposition, er der gode erfaringer med at bruge 'peer-counselling' tilgangen til at få religiøse ledere i tale; dvs. religiøse ledere kan være nøglepersoner til at fremkalde anderledes åbenhed for nye tanker blandt andre religiøse ledere.

Identificere fælles interesser med ikke 'likeminded' organisationer: kirker og NGOer, såsom Sex & Samfund, ser 'youth empowerment' som et kerneområde, og de deler overordnede ideer om 'et godt liv'. Begge former for organisation tilbyder unge at deltage i aktiviteter, der kan gøre dem bevidste omkring egne mål og aspirationer, og styre deres liv i den ønskede retning. De unge kombinerer det de lærer i aktiviteter i kirker og NGOer; kan religiøse organisationer og sekulære NGOer i højere grad samarbejde om f. eks. at istandsætte unge til at sige til eller fra andres tilbud?

Når afholdenhed er mere fremtrædende end planlagt i projektet

Afholdenhed er blevet en mere fremtrædende form for unges måde at beskytte sig imod HIV smitte end planlagt i projektet. Lokale religiøse organisationer, især kirker, opfordrer kraftigt unge til at være seksuelt afholdende, hvorimod projektet ikke vil pådutte de unge at være seksuelt afholdende, men give dem mulighed for at have et sikkert seksual liv. Målgruppen er unge, der selv sætter rammer for deres religiøsitet - de bor væk hjemmefra og de unge kan jonglere religiøse opfattelser af kondomer med ideer om at have ret til at bruge kondom, og mange unge kombinerer faktisk afholdenhed og kondombrug. Fra projektets side kan det være en hårfin balancegang

imellem at se projektets overordnede formål (forebygge hiv smitte) og middel til dette mål (sikker seksuel adfærd eller, sekundært, afholdenhed).

Fremtidig inddragelse af religion i Sex & Samfunds projekter

Når det lokale samfund er religiøst, så vil Sex & Samfund tage religion i betragtning. Dette kan ses som en form for 'mainstreaming' hvor det er den lokale kontekst, der er afgørende for hvorvidt - og eventuelt hvordan - religion bliver inddraget som en faktor i et projekt.

2. UNGDOM MED OPGAVE: MISSION OG SOCIAL INKLUSION AF HIV SMITTEDE KVINDER, INDIEN

Blandt de mange unge organisationer i Nord, der implementerer projekter for andre unge i Syd, er den tværkirkelige organisation, Youth With A Mission (YWAM), som har flere tusinde frivillige, der laver træning, forkyndelse, og socialt og sundhedsmæssigt hjælpearbejde i 150 lande.

Den danske afdeling, Ungdom Med Opgave (UMO), har siden 2005 støttet YWAM-Chennais arbejde med at forbedre HIV smittede kvinders fysiske, følelsesmæssige og sociale velfærd i det sydlige Indien. Projektet opbygger kapacitet i 10 selvhjælpsgrupper (hver gruppe består af 25-40 HIV smittede kvinder), medvirker til at disse grupper får adgang til offentlig velfærd, og laver sundhedsoplysning i kirker og lokalmiljøet med henblik på at reducere stigma.

Religion - forkyndelse og organisatoriske forankring

Selvom projektet har sin organisatoriske forankring i lokale kirker og blandt andet har til formål at gøre kirker mere imødekommende overfor HIV smittede, så bestod den første selvhjælpsgruppe af kvinder, der var kommet i kontakt med YWAM via dets sociale hjælpearbejde i et slumområde. Den første gruppe, ligesom de næste grupper, bestod af både hinduer og kristne; ofte kvinder, der var blevet udstødt fordi de var HIV smittede, ofte syge eller ude af stand til at arbejde.

Forkyndelse er en væsentlig del af YWAMs arbejde og integreret i den måde selvhjælpsgrupperne fungerer på. For eksempel indeholder hvert møde en bøn og en andagt.

Indenfor kirker arbejder YWAM med oplysning om sundhed, særligt om hvordan HIV smitter (og ikke smitter), og tilskyndelse til at kirker inkluderer HIV smittede i menigheden for derigennem at være med til at forbedre hiv smittedes velfærd og reducere stigma.

Projektet har også et lille tilflugtssted for kvinder, der er blevet smidt ud af deres hjem på grund af deres HIV smitte, og hvor kvinder kan få hjælp til at blive rehabiliteret ind i deres familier.

Opfordringer

<u>Selvhjælpsgrupper med bløde værdier og familiefølelser:</u> hver gruppe har mødtes omkring det at dele sorger og bekymringer, skabe tillid til hinanden og håb om fremtiden, og via deres fællesskab forbedre kvindernes individuelle evner til at skabe et bedre liv. Her har bøn givet et sprog for både fortvivlelse og håb og udover de tætte bånd, der er blevet etableret kvinderne imellem, så har

regelmæssige hjemmebesøg af YWAM frivillige bidraget til fornemmelse af at være del af en familie.

Tilgivelse og fællesskab: i det kirkelige fællesskab har både kristne og hinduistiske kvinder fundet fred med den måde de blev smittet (ofte af deres afdøde ægtemænd) og føler sig elsket og tilgivet for at leve med HIV. Som religiøs organisation har kirker både sprog og forskrifter for handling til at kunne frigøre en person fra synd og skam over at være hiv-smittet, og for mange kvinder har oplevelsen af tilgivelse været afgørende for deres følelsesmæssige velfærd. Sammen med betydningen af at være del af et fællesskab har dette ansporet flere hinduistiske kvinder til at blive del af menighederne; nogle kalder dem 'Kristustroende Hinduer'.

Kombinere bløde værdier og økonomisk gevinst i samme grupper: dette er et af de få eksempler på, at selvhjælps-grupper kan opretholde orientering imod bløde værdier, såsom at hjælpe hinanden når et medlem er syg, samtidig med at de udvider deres virke til at være spare-låne grupper. Denne succes er dels forbundet med at alle medlemmer er hiv-smittede og det kirkelige fællesskab har fungeret som en god platform til at skabe tætte relationer imellem medlemmerne og med projektets ansatte, og dels den organisatoriske opdeling af hver selvhjælpsgruppe i to spare-låne grupper, så selvhjælpsgruppen fortsat kun mødes om de mere bløde værdier.

Prædike fordomme væk: Prædikestolen kan fungere som en talerstol hvorfra præster regelmæssigt kan understrege overfor mange lokale mennesker, at de skal vende sig imod fordomme såsom at HIV smitte er en straf fra Gud og derimod være barmhjertige overfor deres næste.

Udfordringer

Rehabilitere kvinder i deres familier og lokalsamfund: med bedre økonomi har kvinder bedre mulighed for igen at blive en del af deres familieliv. Fra at blive set som en byrde (og skam) for familien kan kvinderne bidrage til at familien får mad på bordet, adgang til sundhedsydelser og deres børn kommer i skole. Det er signifikant at træning, økonomisk medgang og kirkeligt fællesskab kan skabe gode vilkår for kvinders sociale inklusion i en hindu kontekst.

Ændre kirkelige lederes holdning til HIV smitte: unge kristne, der er velbevandret i Biblen og dedikerede til troen, kan med fordel samtale med præster og andre kristne ledere idet de kan udfordre fortolkninger af bibelske skrifter, der eksempelvis kobler opfattelser af HIV smitte med synd. Dette er imidlertid en opgave, der kræver gode relationer imellem projektets ansatte og lokale præster samt at dialogen kan foregå over en længere periode.

Fremtidig inddragelse af religion i Ungdom med Opgave projekter i Syd

Kombinationen af at forkynde Guds ord og vise Guds kærlighed igennem socialt arbejde er for UMO både en del af organisations identitet og måde at arbejde på. Organisationen vil derfor fortsætte med have kristen tro som udgangspunktet for projektarbejde og kristne organisationer som lokale partnere.

3. RELIGION OG BØRNS RETTIGHEDER: FORTOLKNINGER OG FORHANDLINGER, UGANDA

I starten af 1990erne var Kumi distriktet i det østlige Uganda særlig hårdt ramt af fattigdom. Efter mange år med diktatoriske regimer og borgerkrig, så tog oprørslederen Y. Museveni i 1986 magten i Kampala og freden spredte sig hurtigt til den østlige region. Dog ikke til Kumi distriktet; her tog Musevenis hær og den omkringboende Karamojong stamme næsten al Teso folkets kvæg - og da de ikke fik kvæget tilbage, blev Teso samfundet ramt af økonomisk og social armod.

Red Barnet startede et projekt for bedre at beskytte børns rettigheder ved at opbygge kapacitet i de lokale partnere, lave advocacy, træning, og yde materiel støtte til skoler og sårbare børn.

Religion - de lokale organisationer i et afsides ruralt område

Red Barnet implementerede projekter i partnerskab med lokale organisationer og i Kumi distriktet var det fortrinsvis religiøse udviklingsorganisationer (ofte lokale partnere af Lutheran World Federation), der havde erfaring i at implementere udviklingsprojekter. Udover erfaring, så blev der i udvælgelse af lokale partnere lagt fokus på organisationers tilstedeværelse i afsides landsbyer.

De ansatte i de udvalgte organisationer blev trænet i børns rettigheder, i at arbejde ud fra en rettighedsbaseret tilgang, og i participatoriske metoder og advocacy. Selvom de ansatte i Kumi blev trænet på samme måde som partnere i andre dele af Uganda, så var det karakteristisk at mange af dem fortolkede børns rettigheder ud fra religiøse forståelser af moral, ansvar, og seksualitet.

Opfordringer

Det er generelt et problem at arbejde rettighedsbaseret i Uganda, blandt andet fordi rettigheder er blevet anset for at 'tage' indflydelse fra ledere og myndigheder og 'give' marginaliserede grupper mere indflydelse. I dette projekt var der dog ikke stor uenighed om fordeling af magt i det lokale samfund, men derimod vidt forskellige opfattelser i Red Barnet og de lokale partnere af børns rettigheder og rettighedsbaseret arbejde.

<u>Anerkende diskrepans imellem religiøse opfattelser og rettigheder:</u> En grundlæggende forskel var i dette projekt imellem fokus på individets ansvar blandt pinsekristne og en orientering imod voksnes ansvar om at beskytte børn indenfor børns rettigheder.

<u>Anerkende forskelle imellem religiøse udviklingsorganisationer:</u> Det er vigtigt at møde religiøse mennesker (inkl. religiøse ledere) med en åbenhed for at deres individuelle opfattelse kan være forskellig fra den organisationens officielle syn, eksempelvis var der tendens til at katolikker i Kumi var mere progressive i forhold til kondomer end medlemmer af pinsekirker.

<u>Begrænse afhængighed i implementering:</u> En anerkendelse af at det kan være en lang proces at skabe fælles opfattelser imellem udefrakommende organisation og lokal partner af det at arbejde ud fra en rettighedsbaseret tilgang, så derfor må den danske organisation være omhyggelig med udvælgelse af lokal partner og eventuelt acceptere en periode hvor man er selvimplementerende.

Udfordringer

Moralisering af rettigheder:

• *Fokus på ansvar > beskyttelse*:

De lokale partnere lagde stor vægt på African Charter om børnerettigheder, som i modsætning til CRC har fokus på både børns ansvar og deres rettigheder til beskyttelse. I praksis medvirkede dette til, at problemet i at unge piger blev gravide før ægteskab blev opfattet som et spørgsmål om at lære unge piger at opføre sig 'ordentligt' snare end at beskytte dem imod overgreb. Denne tilgang til at løse et socialt problem kan ses som en forlængelse af en religiøs, særligt pinsekristen, forståelse af seksuel moral og orientering imod individets ansvar for at tage vare på eget liv.

• *Børneklubber oplyser ikke om børns ret til deltagelse*:

Lærere udvalgte de 'dygtige' elever dvs. de børn, der opførte sig pænt, til at deltage i børneklubber på skoler. De projektansatte underviste børnene i deres rettigheder til uddannelse og sundhed, men sjældent i børns rettighed til at deltage - trods dette var centralt i projektet. Da flere sekulære NGOer har erfaring med lignende situationer må denne oversættelse af rettigheder til praksis anses for at have en mere almen karakter.

• *Opbakning til kriminalisering af sex og kærester før ægteskab*:

Ifølge ugandisk lovgivning kan unge mænd fængsles for at have gjort deres jævnaldrende kæreste gravid og de kan blive straffet med en dom for livstid - også selvom pigen indvilgede i det seksuelle forhold. Red Barnet arbejdede for at ændre den nationale lovgivning og retspraksis samtidig med at de opfordrede lokale partnere til at tale med de unge om prævention, rettigheden for de over 15-årige til at have et aktivt sex liv, og med forældre, lærere og andre voksne i at vejlede unge til at undgå risiko for teenage graviditeter. De lokale partnere bakkede derimod op om den gældende retspraksis, måske tilskyndet af deres støtte til seksuel afholdenhed før ægteskab, og denne uenighed forhindrede projektet i at implementere en række planlagte aktiviteter.

Policing i stedet for træning:

Den sociale beskyttelse af børn bestod blandt andet i at beskytte piger imod at blive gift tidligt i såkaldt 'børneægteskaber'. I stedet for at anvende en almen rettighedsbaseret tilgang hvor man indgår i en dialog med forældre, andre voksne og lokale myndigheder om børns ret til beskyttelse, så anvendte flere lokale partnere en 'policing' strategi hvor de med magt søgte at forhindre selve handlingen omkring indgåelse af 'børneægteskaber'.

Fremtidig inddragelse af religion i Red Barnets projekter i Syd

Religion spiller forskellige roller i forskellige kontekster, eksempelvis er det iøjnefaldende, at i Uganda bliver mange begivenheder indledt med en kristen bøn hvorimod religion synes mindre relevant i det offentlige rum i det nærliggende Etiopien. Dette har ikke betydet at Red Barnet og deres partnere arbejder på forskellige måder i Uganda og Etiopien, eksempelvis blev der ikke bedt bøn til møder i Uganda.

I Red Barnet er der en opmærksomhed på at religion kan spille en vigtig rolle i udviklingsarbejdet og det er den lokale kontekst, ligesom indenfor Sex & Samfund, der er afgørende for hvorvidt - og eventuelt hvordan - religion bliver inddraget som en faktor i et projekt.

4. RELIGION: DEL AF KONFLIKT OG UDGANGSPUNKT FOR FORSONING, PALÆSTINA

Musalaha er en organisation, der arbejder med at bygge bro over den dybe kløft, som skiller palæstinensere og israelere i en af verdens mest komplicerede konflikter. Organisationen arbejder primært blandt kristne palæstinensere og Jesus-troende jøder i Israel og bruger det fælles trosgrundlag som udgangspunkt for at mødes. Musalaha ønsker gennem sit arbejde at efterleve Jesu lære om at elske sin næste som sig selv, skabe et rum hvor mennesker kan mødes på tværs af konflikten samt fastholde disse mennesker i at konflikter aldrig er endimensionale.[2]

Den Danske Israelsmission er et lille missionsselskab og sammen med Israelsmissionens Unge, der er medlem af DUF, støtter de Musalahas arbejde ved at sende volontører og andre medarbejdere til kontoret i Jerusalem. Målgruppen er i særlig grad studerende (20-30 årige), gymnasielever (14-20 årige) og kvinder (30-60 årige). Endvidere har Musalaha fokus på familier og arrangerer også børne lejre.

Religion - del af en konflikt og af håndteringen af konflikten

Projektet tager udgangspunkt i de fælles værdier, som deles af kristne på begge sider af konflikten og som i stor udstrækning også deles af jøder og muslimer, som de kommer til udtryk i de skrifter, som kristne kender som Det Gamle Testamente. Den fælles identitet i forhold til Gud og det afgørende i at forsone sig med sin bror/søster er dermed grundlag for at skabe relationer og åben kommunikation på tværs af det etniske skel imellem jøder og palæstinensere.

De fleste deltagere er rekrutteret igennem menigheder i Israel/Palæstina, der har det fællestræk at de anerkender forskellige holdninger og i den forstand kan ses som moderate. Disse kristne former 'lokale grupper' på tværs af menigheder.

Deltagere fra den ene side af konflikten møder 'de andre' på en tur ud i ørkenen - et unikt og neutralt sted, hvor deltagerne får mulighed for at lære hinanden at kende og de bliver udfordret til at være nødt til at stole på hinanden. Det mellemmenneskelige møde er også centralt i aktiviteter såsom ungdomsmøder og i seminarer hvor bibelske og historiske temaer er afsættet for udveksling af opfattelser og erfaringer.

En projektkomite, der består af lige mange kristne og muslimer (sidstnævnte rekrutteret igennem et projekt med religiøse ledere), har siden 2008 forvaltet midler til aktiviteter med fokus på forsoning, socialt arbejde og advocacy. Dette samarbejde har stor betydning for deltagernes gensidige tillid og for projektets virke i det bredere samfund.

Opfordringer

<u>Unge er motiverede til at arbejde med forsoning:</u> I et samfund hvor en langvarig konflikt betyder, at børn vokser op med at forstå verden ud fra et klart skel imellem 'os' og 'dem', så er det vigtigt at inddrage unge mennesker i forsoningsarbejde. Det er f. eks. bedst at inddrage unge israelere før de skal aftjene deres militærtjeneste og unge palæstinensere før de når den alder, hvor de på en særlig måde er genstand for de israelske myndigheder og militærs opmærksomhed i forhold til mulig terror. De personlige relationer er sværere at opbygge jo mere ”erfaring” og fordomme man har overfor modparten. Ligeledes er kvinder lettere at motivere til et sådant arbejde end mænd er.

---

[2] Organisationen figurerer ikke på de Vestlige terrorlister.

Mødes i menneskelighed: Et afsæt i en fælles religiøs skrift bidrager til at skabe et rum hvor folk, der ellers er modparter, kan begynde at se hinanden som mennesker. Dette projekt har med succes etableret grupper på hver sin side af konflikten, hvor hver enkelt deltager er blevet forberedt på at møde 'de andre' som mennesker, ikke 'blot' fjender, og mere bevidst omkring forsoning.

Stærk empati kan skabes over tid: Når mennesker fra hver sin side af konflikten mødes flere gange, blandt andet under ekstreme forhold som i en ørken, og over en længere tidsperiode, så kan der opstå empati imellem personer, der ellers er modparter. Personligt kendskab kan blive til venskab, også selv om der fortsat er uenighed. Unge, der har lært hinanden at kende på Ørkenturene, bruger sociale medier til at holde kontakt. Et andet eksempel er en gruppe kvinder, der har mødtes i over syv år og deres relationer er nu så stærke, at da en israelsk kvinde mistede en søn i konflikten udtrykte de palæstinensiske kvinder empati for hende over det at miste en søn - til trods for at den unge israeler kunne have kæmpet imod deres egne sønner.

Tro som fællesnævner for radikalt forskellige synspunkter: En meget virkningsfuld metode er at deltagere, der har opnået en høj grad af fortrolighed, skal fremlægge og forsvare 'den andens' syn på historien, eksempelvis skal en jøde fremlægge palæstinenseres oplevelse af Nakba (oprettelsen af staten Israel i 1948). Dette kan fremkalde store følelser og være en nøgle til forståelse, men reaktionerne er sjældent entydige og det har været vigtigt at holde fast i at deltagerne mødes som mennesker med en fælles tro.

Udfordringer

Langsom proces og udefrakommende påvirkninger: På trods af det fælles trosgrundlag er de to parter kendetegnet ved kulturelle, sociale, sproglige, teologiske og politiske forskelle, der gang på gang skaber store udfordringer. Desuden forstyrrer begivenheder i det omkringliggende samfund de forsoningsprocesser, som projektet faciliteter. Det er derfor en væsentlig fordel at denne proces er forankret i et langvarigt partnerskab, som er karakteristisk for missionsarbejde.

Gruppering og positionering overfor andre religiøse grupper: Der er mange grupperinger blandt jøder og blandt kristne, og de fleste grupper har præferencer for hvem de foretrækker frem for andre. Denne kompleksitet i det religiøse landskab betyder at projektet mest tiltrækker (individer fra) grupper, som i udgangspunktet gerne vil interagere med de nuværende deltagere - og at det ville være en stor udfordring for et projekt at involvere mere yderligtgående grupper.

Svært at skabe ligeværdighed imellem ulige partere: Projektet søger at skabe ligeværdighed ved at deltagere er fælles i troen (lige for Gud), mødes på neutrale steder (f.eks. i en ørken eller et tredje land) og der er lige mange deltagere fra de to parter i samtlige aktiviteter. Udover relativt høje finansielle omkostninger, så er det en udfordring at mange unge israelere er mere velstående og uddannede end deres palæstinensiske 'søstre'. Netop derfor har der været fokus på at kapacitetsopbygge de palæstinensiske ungdomsgrupper og på den måde skabe større lighed i mødet.

Fremtidig inddragelse af religion i Israelmissionens projekter

Mission er omdrejningspunktet for Den Danske Israelmissions og Israelsmissions Ungs virke og øverst på dagsordenen står at bringe evangeliet om Jesus Kristus til jøderne. Israelsmissionen ser engagement i et forsoningsarbejde som en naturlig konsekvens af at være med til at bringe evangeliet til Israel/Palæstina.

AFRUNDING

Dette initiativ har sigtet imod at skabe en opmærksomhed blandt danske NGOer omkring religions betydningsfulde rolle i udviklingslande og i udviklingsarbejde, specielt i forhold til børn og unge.

Vi har valgt at starte med at dele erfaringer indenfor danske organisationer og derfor har dette baggrundspapir præsenteret cases, der taler til den sekulære udfordring: hvordan kan danske NGOer inddrage religiøse perspektiver i udviklingsprojekter, der retter sig mod unge i Syd?

Selvom de fire cases var indenfor vidt forskellige temaer - HIV forebyggelse, konfliktløsning, rettigheder, og køn og social inklusion - og både sekulære og trosbaserede organisationer, så kan vi udlede nogle gennemgående praksisser:

TILGANGE

- **Udgangspunkt i en fællesnævner**: Det, som organisationer kan være *fælles* om, hvad enten det er et trosgrundlag eller en interesse i at forbedre børns vilkår, er en god begyndelse til at samarbejde om en række konkrete tiltag.

- **Afstå fra forsøg på at 'omvende'**: De værdier, som organisationer er *uenige* om, endda centrale dele af et projekt såsom kondombrug til at forebygge HIV smitte blandt unge, kan indgå i et samarbejde, hvor der er gensidig respekt for hinandens forskellige holdninger. Dette minder om tilgangen i det mellemmenneskelige forsoningsarbejde, hvor modparter lytter til hinandens opfattelser med henblik på at skabe respekt for den anden part, ikke (altid) for at ændre værdier.

- **Bruge religiøse tekster til at fremme forståelser om menneskerettigheder**: Mange religiøse ledere anerkender ikke vestlige menneskerettigheder men kun Bibelske tekster. Det kan derfor være konstruktivt at tage argumenter fra de religiøse tekster, som de religiøse ledere henter deres forståelse fra, som udgangspunkt for diskussion og med henblik på at fremme enighed omkring anliggender, som fra organisationens synspunkt drejer sig om menneskerettigheder. To gode eksempler på denne fremgangsmåde er Bibelselskabets projekt 'Good Samaritan' og Pan African Christian AIDS Networks arbejde med biskopper i Afrika (www.pacanet.net). For nogle sekulære organisationer kan det være en fordel at arbejde med brobyggere, eksempelvis liberale religiøse organisationer, om sådan aktiviteter.

UDVIKLINGSPOTENTIALER

- **Mobilisering og adgang til organiserede grupper**: Hvor religions betydning i udviklingsarbejde ofte henviser til at religiøse organisationer er del af et samfunds majoritet, eksempelvis at præster fra prædikestolen taler til store dele af en befolkning, så viste eksemplet fra Indien potentialet i at en minoritetsreligion, der selv er marginaliseret, kan forbedre den sociale inklusion af udstødte.

- **Tradition for sociale ydelser og inklusion af udsatte grupper:** Religiøse organisationer er både historisk og i dag centrale aktører i at yde sociale services og beskyttelse af udsatte grupper. De har derfor erfaring, interesse, og kapacitet til at tage del i at inkludere udsatte grupper, såsom forældreløse børn og handicappede børn og unge.

- **Unge er organiseret indenfor religiøse bevægelser:** Selvom de fleste ledere af religiøse organisationer er indenfor kategorien voksne, så er det et historisk faktum at unge driver religiøse bevægelser i Syd. Da evangelisk kristendom spredte sig som en steppebrand på det afrikanske kontinent i 1980erne var det primært unge, der omvendte sig og stadig i dag starter unge mange af de nye kirker. Både kristne og muslimske organisationer er dermed adgang til unge, i mange tilfælde i forskellige former for ungdomsgrupper - i Afrika, Mellemøsten og i Asien.

- **Dialog fora og langvarige partnerskaber:** Religiøse organisationer har en tradition for 'det talte ord' der nemt kan indbefatte lokale sekulære og politiske temaer. Desuden indgår de fleste danske trosbaserede organisationer i partnerskaber med lokale partnere, som varer langt udover de almene, kortvarige projektperioder, og dermed kan disse partnerskaber skabe rum for træge dialogprocesser som forsoning på tværs af konflikten i Israel/Palæstina.

- **Folkeligt forankrede netværk fra København til yderste landsby**: Religiøse organisationer er forankrede i områder ingen andre når - de er alle vegne. Samtidig har de fint forgrenede netværk der forbinder en kirke i et slumområde i Indien med en kirke og et hovedkontor i Danmark.

ANBEFALINGER TIL NETVÆRKET

Udgangspunktet for dette initiativ var den stigende internationale anerkendelse af at religion har betydning for udviklingsprojekter i Syd. De få danske sekulære NGOer, som deltog i dette initiativ, er bevidste om religions betydning indenfor udviklingsarbejdet og det er bemærkelsesværdigt, at det for dem er religions rolle i projektområdet i Syd, der afgør hvorvidt - og eventuelt hvordan - religiøse perspektiver bliver inddraget i projektarbejdet.

Der er altså tale om en begyndende anerkendelse blandt sekulære NGOer i Danmark af religion som en faktor i Syd, men dette har endnu ikke ført til en videre diskussion om hvordan de (hver især) vil inddrage eller udelade religion i deres udviklingsarbejde. Det kan derfor godt se ud som om, at de fleste danske sekulære NGOer betragter religion som et anliggende for de trosbaserede organisationer.

Det er vigtigt at påpege, at sekulære organisationer - både indenfor staten og civil samfund - i andre nordiske og europæiske lande har anerkendt religions rolle i Syd og startet debat omkring udfordringer og opfordringer med at inddrage religion som en faktor i udviklingsarbejdet.

Det er derfor prisværdigt at Børne- og Ungdomsnetværket har taget initiativ til at skabe opmærksom blandt danske NGOer, særligt de sekulære organisationer. Forhåbentlig vil dette baggrundspapir give anledning til en bredere anerkendelse af religions betydning i udviklingsprocesser og udviklingsarbejdet i Syd.

Det kan stærkt anbefales at Børne-og Ungdomsnetværket fortsætter dette initiativ med aktiviteter, der kan skabe yderligere opmærksom, diskussion, og på længere sigt udarbejdelse af politikker indenfor sekulære NGOer i Nord. Her vil det være oplagt at samarbejde med MENA-netværket, som kan give anledning til diskussion på tværs af udviklingstematikker, religion (særligt kristendom og islam) og kontinenter (særligt Afrika og Mellemøsten).

Forhåbentlig vil en bredere anerkendelse af religions betydning i praksis føre til principielle beslutninger. Ligesom bevidstheden om de demografiske forhold i Syd bidrog til at mange danske NGOer udarbejdede politikker om inddragelse af unge i deres arbejde, så kan anerkendelsen af religions betydning forhåbentlig være et første skridt til at sekulære NGOer diskuterer og træffer principiel beslutning om hvordan de hver især vil inddrage eller udelade religion i deres arbejde i Syd. Det vil være oplagt at involvere danske religiøse NGOer i en sådan proces, da disse organisationer jo har lang erfaring med forskellige måder at arbejde med religion i forhold til udviklingsarbejde generelt og i forhold til unge.